

MIOD (857) *sb m*

miod (857), [**mied**].

o w *N* oraz *A* *sg* pochylone, w pozostałych formach jasne; mied z tekstu nie oznaczającego é.

sg N miód (86); -ó- (18), -(o)- (68). ◇ *G* miodu (233). ◇ *D* miodowi (1). ◇ *A* miod (117); -o- (10), -(o)- (107). ◇ *I* miodem (366); -em (11), -(e)m (355). ◇ *L* miedzie (36). ◇ *pl N* miody (3). ◇ *G* miodów (7); -ów (1), -(o)w (6). ◇ *A* miody (7). ◇ *I* miody (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. Wytwarzana przez pszczoły, gęsta, słodka, aromatyczna substancja stosowana w medycynie, kosmetyce, cukiernictwie oraz do wyrobu napoju alkoholowego o tej samej nazwie; *mel Murm, Mymer*¹, *Mącz, Calep, Cn* (777) : Iakom ja nyepobral vszythkow ssczaszczy yego szytha yaczmyenu prosa any myodu szborow szczaszczy yego *ZapWar 1504 nr 1946; March*¹ 6; Niedźwieć gdy vlá dobywał/ A miod z niego wyiadac chćiał: Pczoła go iedná viádła *BierEz O4*; Owaćiem fie rok przygodził/ Iz weń miod bárzo drogi był. *BierEz Q3, L, Q3 [3 r.]*; Mulsum, potio ex vino et melle, Claret oder hippocratz. Pićye zmyodu y zwiná vczynyone. Melicraton idem *Murm 163, 162; Mymer*¹ 18, 41; *HistJóz C4v*; Bowiem thimy drogamy wożá Pćhenyczą Slody, mąkę, myod y yne rzeczi *MetrKor 57/119v, 59/280v; BartBydg 94*; gdy vwarzyłz czebulę przerzczoną z miodem á z wodą/ á dałz fie napić/ tedy głos czyni dobry y lekkość wpierfiach y żóładek pořila czyřciącz gi z nieczyřthořci *FalZioł I 133b*; Miod dla řwey tłuřtořci acz fie z řiada/ wřzakořz nigdy nie zmarza, Ieřt řok z rořy Niebieřkiey ktori pćzoły zbieraią czařow pogodnych: z kwiatkow woniaiączych. A przeto teř ma w łobie mocz wiele zioł/ dla thego y na wřzelką niemocz w kařde lekarřstwo moře gi mieřzać. *FalZioł IV 27d, I +4, 1c, 2b, 7a, 7b, 10a (171)*; Platonowi [...] gdi ieřcze był w kolebce, na vřta pćzoły miod kładły, znamionuiąc zořobna řłodkořć mowy iego. *BielŻyw 79; BielŻywGlab nlb 11*; Ale miod chocia řam z řiebie ieřt lipki y kliłowati, wřzakořz dla řwey ciepłocři teř wyřuřza *GlabGad G7v, G7v, 18 [2 r.]*, 18v [8 r.], K (17); Ziemia teř Ruřka [...] / ieřt obkwita w miedzie y w picu z niego vczynionym. *MiechGlab 78, 25, 77, [90]*; Nigdy nieiedz wiele miodu. *March*³ V2; *LibMal 1544/86; LudWieř B3v*; Marřowi ofiaruieřz wieprzá [...] Minerwie řowę/ Cereri řyto/ Merkuriuřowi miod [*Mercurio mella*; Mercvryřzevy Myodonko *HistAl 1510 388*] *HistAl Kv*; Dobryć miod pćzořom bywa kiedy gi zbieraią/ A wřdy widzifz dla niego iz gárdła dawaią. *RejWiz 48, 13v, 50; Leop Lev 2 arg, Ez 27/17; UstPraw I3 [3 r.]*; *RejZwierz 130v; BibRadz Gen 43/11, Iudic 14/9, Ier 41/8, Eccli 39/30*; Miod iedz/ a chron řye zimnego *Goski A6 [idem SienLek 43], A15*; nápuřzczał w zdroie niektore miodu y vřyćil ie/ á w drugie mleka/ od ktorego zbieřalá [ř] wodá *BielKron 165v*; gdy miod iedli albo wárzyli/ ktorego tám dořyć bylo/ wořk precz wymiatáli *BielKron 437, 20v, 24v, 64v [4 r.]*, 293, 293v (18); Trąd to yeřt/ rodzay pćzczoř niedoskonařlych/ ktore nie mayą řądła [ř] á ná miod teř nyc nie robią. *Mącz 138c*; oxymel, Picie z miodu y z octu vczinione. *Mącz 271d [cf »kwařny miod«, »occiany miod«]*, 63a, 133b, 192b, 213d [3 r.], 214a [5 r.] (21); Kiedy bol w głowie pánuie/ Warz wwodřie kocánkni z miodem/ a teř iuchę day mu pić *SienLek 51*; ná inny bol řył/ kořzié bobki/ w ocćie á w miedzie warz/ á przykláday *SienLek 143v, 5, 5v, 9v, 17, 37v (139)*; mądre matki [...] kray tego kubká s ktorego pieřczone dzieczie pić ma/ mářą pořpolicznie miodem/ ábo czym řłodkiem. *Górndworz Ee7v*; pćzoła [...] s potrzebnych ziořek tedy zbiera wdzięczny á potrzebny miod. *RejZwierz 24, 16,*

108v; Wízytki rzeczy należące ku potrzebam żywotá człowieczego/ fą te/ wodá/ ogień/ żelázo/ łol/ mąká/ pńzeniczna/ miód [mel]/ mleko/ wino/ oliwá/ fázaty. *BudBib Eccli* 39/30, *Lev* 2/11, 25/25; boć też y olá iádowita z nalepńzego źiołká/ z ktorego łodki miód dobra pńczołká/ coś gorzkiego zgromadza *CzechRozm* 198v; Gdy więc pćzoły zbuynośći po powietrzu gráią/ O robotę/ o vle/ o miody niedbaią. *ModrzBaz* 126, 103v, 119v; *Oczko* 26v [3 r.], 287b; *KochPs* 27; *SkarŻyw* 141, 273; *MWilcHist* K4v; Nie łobie biedne miód zbieraią pćzoły *StryjKron* 279, 395; Z mégo wonného kwiátu pracowité pćzoły Biorą miód/ który potym fzláchci páńłkié łoły. *KochFr* 43, 20, 77 [2 r.]; *BielSen* 86; *KochSob* 70; *KochPieś* 37; *GórnRozm* M; Mollarius – Z miodem łie obchodźaci. *Calep* 648a; Mulsus – Zmieszani z miodem. *Calep* 677b, 82a, 648a [5 r.], 677a, 862a; Konfekty/ iáko grufzki/ wiśnie/ orzeehy włofki/ brołkwinié/ y infze rozmáite owoce w cukrze y w miedźie máią byđ fmászone *GostGosp* 130, 6, 168; *GostGospSieb* +4; *GrabowSet* T3; *WujNT* 294; *SarnStat* 1223 [2 r.]; *KlonWor* 45 [2 r.].

miód z czego (1): Wezmi oliwy czterzy łoty/ miódu z plałtru czyłtego, trzy łoty *FalZioł* V 114v.

W połączeniu z miarami objętości [w tym: miódu beczka, [poł ćwierci], kłoda, kuntar, rączka a. puł rączki (3), sądek] (7): *ZapWar* 1508 nr 2016; pyecz łokczy sukna y kvnthar myodv y dwa konia łnymy wzyely *LibLeg* 11/98v, 11/102; fądek myodu vkradli *LibMal* 1545/105, 1554/185v; [*Piast*] beczkę miódu vfyćil ná miánowánie onego dziećięciá/ według pogańłkiego obyczáiu. *BielKron* 342v; [*Rej*] puđło łliw iáko korzec Krákwofki/ miódu przáfne⁸⁹ puł rączki [...] ná káždy dzień ná czco to záwždy ziađał. *WerGość* 242; [*LustrWpol* I 192] cf a. *Świadczenia płacone miodem*.

W przeciwstawieniach: »miód ... wino (3), płód, woda« (5): acźkolwiek miód łam w łobie iefł rzecz więcey łipka niż woda. *GlabGad* G7v; Przeciwnym łie ma miód obyczáiem ku wiuu [!]. *GlabGad* I8, I8; Student magis mellificiis quam fortibus apes, więcey łie przicziniáją o miód niżli o płód/ ábo więcey pilnośći y prace podeymuyą. *Mącz* 423c; *MWilcHist* Gv.

W porównaniach (22): Iáko plałtr myódu pćzoły/ ták mye ogárněli *LubPs* aa3v; Iścieć to [*rozkosz*] więtfzy przyłmák młodemu niż z miodem *RejWiz* 22v, 80v, 168; *Leop Iudic* 14/18; Potworowłki. [...] mrczy/ By Niedźwiadek v miódu/ kiedy go w nos łuczy. *RejZwierz* 73; *BibRadz Iudic* 14/18; *BielKron* 31, 52; Melligenus, Ták łmáczny by miód. *Mącz* 214a, 213d, 214a, b, 509b; w on ocet [z *ziolami*] włoż czyłtego miódu/ iákoby ná poły/ warz lepák áż zgefłnie iáko miód *SienLek* 40v; *GórnDworz* E6v; *RejPos* 261; y s tego y z owego wirłzyká moželz łobie co vpodobác á do pámięci przykowác. Iáko gdy pćzołká znośi miód z rozmáitych ziołek. *RejZwierc* 209, A2v, 214; *BudBib Eccli* 24/23; *Calep* 677b.

W charakterystycznych połączeniach: *miód do czego a. w co włożyć* (4); *miódu do czego przyczynić, przyłożyć* (2); *miód usmażyć*; *miodem (na)mazać* (2); *miód dobry, nowy* (2), *potrzebny, łodki, stary* (2), *wdzięczny* (2); *pszczoła miód [z czego] bierze, (z)nosi* (3), *wybiera, zbiera* (8).

Przysłowia: Niechayżec iedno kędy workiem zábrzákáią/ Prętko łie [żołnierstwo] záfię zlecą by do miódu pćzoły *RejWiz* 13v, 70; W próznowániiu łilá ich [łudzi]/ łczęśćię łwoie kłáđą/ Ná báśni/ gadki prózné/ iáko ná miód iáđą. *GostCast* 31.

Strzeż łie iádu pod miodem *BielKom* C3v; *ZawJeft* 46.

Plus fellis, quam mellis, Proverbium, Wyęcey żołący/ niżli miodu To yeft/ nedzę [!]/ niżli roskofzy. *Mącz* 120c, 132d; [A ták iáko íprawiedliwe przyśłowie: że przy dobrym złęgo fie też závádzá. Gdzie myod/ ták też żołą Gdzie fie pożyteczne rzeczy rodzą/ przytym też bywaią nieużyteczne á niepotrzebne. *ErazmJęzyk* B5 (*Linde*)].

Nigdy ptzoła vmárła niedáie miodu. *March*³ V6v.

ná yedney łące pzoła myod/ á páyąk yad wfyę byerze *KromRozm* I N2.

Tákżec prósto náíz Polak/ nie mądr áż po źzkodzye. S przodku mu miodem máżą/ á potym okuią *RejZwierz* 128.

[*alchemik*] będzie rozdymał węgle mieřzkámi/ pátrzy áspektu Płánet Marlá álbo Merkuriufá/ vpłáczé fie od dymu/ w ten čás łodfzy ímrod niżli miod *BielKron* 26.

Zwroty: »omiedzić miodem, trochą miodu« = *osłodzić* (4:1): oczukruy albo lepiej omiedzi miodem cziřtim s řzimowanym/ á tego fię napijáy *FalZioł* I 15a; warż ty rzeczy w winie [...] á potym przecedz á omiedz trochą miodu *FalZioł* I 41a, I 5a, 31a, 41c.

»miodem (o)śłodzić, osłodzony (*a. przysłodzony*); z miodem osłodzić« [*szyk zmienny*] (18:4:1): warzić to w wodzie/ á osłodzić miode^m/ á pote^m pić *FalZioł* I 7a; W wodzie wwarzone [*ziele dziecielina*] á potym miodem albo cukrem osłodzone/ dychawicznym ludziem/ [...] iest dobre ku piciu *FalZioł* I 147b, I 18a, 32c, 36b, c, 37b (15); iad miodem przyśłodzony wypijaią. *BielŻywGlab* n1b 12; *Mącz* 245c; Albo wziąwfzy Sořnki zwierć/ warż ią w połtory kwarty wody/ áż trzecia część wywre/ ořtátek ocukruy álbo z miodem osłodź/ dayże choremu pić *SienLek* 105v, 85, 110v, 127; *Oczko* 38; iáko owo dziećiom gorżki/ á zdrowy trunek/ miodem rodźice łodzą. *GórnRozm* N.

»miod podbierać (*a. wybierać*); podbieranie, sprawowanie, wybieranie, zbieranie, zgromadzanie miodu« = *melificare Calep; mellatio Mącz, Calep, Cn; vindemia mellis Mącz, Cn; exemptio favorum, eximere favos Cn* [*szyk zmienny*] (3;1:1:1:2:1): Mellatio/ Podbieránie/ zgromádzánie miodu. *Mącz* 213d, 214a, 497d; Chceřzli by cię pźczoły niekáłáły/ miey przy łobie nos dziećiołow y żołny gdy miod wybierałz. *SienLek* 154; *RejZwierz* 110; Bo nád miod pieřni twoich/ nie trzebá inřzego Podbieráć w plenich bárciách/ miodu wdźięcznieřzego. *KlonŻal* Bv; *Calep* 648a [2 r.].

»miod usycić; miodow sycenie« = *tworzenie syty (wřępná czynnořć przy produkcji alkoholowego miodu pitnego)* (1;1): *BielKron* 342v; miodow łycenia y przypraw/ picia onego zdrowego y niepořpolitego nie naydzie tu *GostGospSieb* +3v.

Wyrażenia: »biały miod« [*szyk 6:3*] (9): Też łok tego ziela niedořpáłku z białym miodem řmażony/ tego potrořzce puřczáy ná oczy chore pomaga *FalZioł* I 89a; Lekarřtwa iřby licze było czudney pći. Napřzod gorżyczá tłuczóna/ pořtym z miodem białem/ á z řmalczem gęłiem zmieřzana/ á tym ná nocz licze pomazuy *FalZioł* V 88v, I 5a, V 39, 39v, 81v, 82, 86v; Mąki pźeniczney z białym miodem zámieřáy/ á onego ciáltá ná ząb bołący przyłoż *SienLek* 78.

»by z miodem« (1): *Mulseus sapor, Słodeczny řmák by s miodem. Mącz* 236a.

»miod czysty« = *miód zawierający składniki sobie tylko właściwe bez obcych domieszek* [*szyk 26:9*] (35): Sadło kořdey riby [...] Gdy rořpułci oleiem przyczyniřwřzy czyřtego miodu, czyřci oczy od zámienia *FalZioł* IV 45b, I 7b, 15a, 18a, 66c, 82b (13); chceřzli żywot lekko przepuřcić/ wlož w

ferwatkę miodu czyńtego y foli kęs/ á tego dobry trunek zágrzawfzy wypiy *SienLek* 39, 40v, 47v, 50, 53, 64 (22).

»miod jasny« (1): dla tego ludziem káfzlącym zdrowe ieft picie miodu zwłafzcza iańnego/ bowiem on wyfuńza flegmę *GlabGad* K.

»miedźwność [miodu]« (1): A odeymyefch [czarownico] mydovi myedzwnończ, gorcziczi Gorzskończ *LibMal* 1544/86.

bibl. »z (twardej) opoki miod« [szyk 3:1] (4): *LubPs* S5, gg4; A Bog karmińby ie obfitońcią zbożá/ á náfyćiłby z opoki miodem [*de petra melle*] *BibRadz Ps* 80/17; *KochPs* 123.

»plast(e)r miodu« = *favus (mellis)* *Murm*, *Mymer*¹, *Mącz*, *Calep* [szyk 16:1] (17): *OpecŻyw* 169v; *Murm* 162; *Mymer*¹ 40v; *TarDuch* C8; *FalZioł* V 113; *LubPs* aa3v; *BibRadz Luc* 24/42; *BielKron* 31v; *Favus mellis*, Plafter miodu, frustum operis apiarij. *Mącz* 120a; włoźże w tę iuchę plafttr miodu świeżego/ z wońkiem pońpołu/ zmáźże lepák s tym áź zgeńtnienie/ iáko ciáńto *SienLek* 121v; *RejPos* 114, 261; dziedzictwo moie ieft wdzięćzniefze nińz plaft miodu [*haereditas mea super mellis favum*] *BudBib Eccli* 24/23 [27]; *MWilcHist* K4v [2 r.]; *Calep* 411b; oni mu [apostońowie *Chrystusowi*] dáńi fztukę ryby pieczoney/ y plafttr miodu [*favum mellis*] *WujNT Luc* 24/42.

»miod pszczoń jarzęcy« [objáńnienie cf *Zestawienie: »miod jarzęcy«*] (1): Weźmi miodu pńzczoń iárzęcy/ máńi pńzeniczný/ kminu tártego/ to welfpoń zmięńzawńzy/ ciepńo tym koniowi nogi opuchńe pomazuy. *SienLek* 175.

»(tak) sńodki jako(by) miod« (3): ráno záńię fpadńá rońá fńotka iáko miod *BielKron* 31; *Mellus* [...] ták sńodki by mińd. *Mącz* 213d; *Calep* 677b.

bibl. »sńodszy nad miod« (3): Coź fńodńfego nád miod [*Quid dulcius melle*] *Leop Iudic* 14/18 [*idem BibRadz*]; *BibRadz Iudic* 14/18; *BielKron* 52.

»miod (od-, z)szymowany« = *mińd oczyszczony z zawiesin powstańych w czasie gotowania* [szyk 16:4] (20): nakńadz tego korzenia [*pasternakowego*] w miod odńzymowany *FalZioł* I 105d; wziáwńzy miodu fzymowanego á z wodą záfię przywarzywńzy/ puńzczay w vcho *FalZioł* V 40, I 5a, 9d, 31a [2 r.], 32c, 41c (12); Niektorzy gubiá wńzy y gnidy fzymowaným miodem pomázuiąc. *SienLek* 49v, 64, 65v, 69v, 88v, 97, 127v, 161v.

»żońty miod« (1): *Flava mella* [...] żońty mińd. *Mącz* 129d.

Zestawienia: »miod jarzęcy (a. jarzący)« = *mińd wyprodukowany przez mńode, tzn. z nowego roju pszczońy na wiosńę lub w lecie (tzw. lipiec)*; *anthinum mel* *Cn* (4): Mozg Orńowy á żońc z miodem iarzącym zmiefzany/ iańnońc wzroku przywraca oczńi pomázuiąc *FalZioł* IV 17b, IV 17d; *SienLek* 176v, 185v.

[»kwańny miod« = *wedńug Pliniusza napńj z octu, miodu, wody deszczowej i soli, uźywany w medycynie i jako przyprawa: fypop ktory zowá Oximel, to ieft kwańny miod* *Cresc* 1571 363.]

»miod leńny (gorzki)« = *nemorense mel* *Mącz*; *sil vestre mel* *Vulg* [szyk 8:2] (10): *OpecŻyw* 47v; *Leop Mar* 1/6 [*idem WujNT*]; *Nemorense mel*, Leńny mińd/ to yeft z wrzońu á z kwecia leńnego zbierány. *Mącz* 245c; *RejPos* 13; Nie pińę winá/ fycery Tylko wyńfyńam miod leńny. Poránu z lińtkow ná drzewie Ten mi niezáwierći w gńowie. *MWilcHist* Gv; *LatHar* 685; á pokarm iego [św. *Jana*] byń fzaráńcze y miod leńny [*mel silvestre*]. *WujNT Matth* 3/4, s. 11, *Mar* 1/6, Zzzzz.

»occiany miód« [objaśnienie cf »kwaśny miód«] (1): to wino dawać w oczcianym miedzie/ bowiem wodność wygania. *FalZioł* I 62c.

»miód przesny (a. przasny), prażny« = *miód naturalny, taki, który nie przeszedł fermentacji, nie sycony*; *anthinum mel Cn* [szyk 45:27] (69:3): łoboda łtłuczona zmiodem prześnym á przyłożiwzi na podogrę vfmierza bol *FalZioł* I 12a, I 1a, 1d, 8d, 9b, 10c (66); Sok z białey Szánty ná poły z miodem czyfłthym prażnym/ w łkorupie iáiowey zágrzey á dáy pić temu/ kto ná płucá choruie *SienLek* 93v, 102v, 170; *Oczko* 33; *WerGość* 242; SZłáchtá Brácláwłka y poddáni ich/ wolni łą przedáwác miody przáfné/ komu będą chćieć. *SarnStat* 1223.

»wiosnowy miód« [objaśnienie cf »miód jarzący«] (1): *Anthinum mel* – Wiołnowi miód. *Calep* 75b.

Szeregi: »masło i miód« [szyk 2:2] (4): O Pożywności na ten Rok. [...] włzakże niegdzie lepiej niż indzie Miody będą/ y Mafla obphicie. *LudWieś* A4v; bo dzieię y przed rokiem może miód y máłło iádác *CzechRozm* 141, 135v, 141v.

»miód i (a) mleko« (2): *OrzRozm* E4; iż po krzćie zárazem okrcżonych miodem karmiono/ y mlekiem náprawano. *NiemObr* 75.

»miód albo (i) p(sz)czoły; p(sz)czoły i z miodem« [szyk 2:2] (3;1): Pozwał Ian Piotrá do práwá/ iż Piotr pśczoły álbo miód pokrádl *UstPraw* I3; nálażł w nim [w *ścierwie lwa*] roy pczól y z miodem [conventus apum in corpore leonis et mel]. *BibRadz Iudic* 14/8; Mellarius, Ten który pśczoły podbiera/ który łie vmie s miodem y łe pśczołámi obchodźić. *Mącz* 213d; *SarnStat* 680.

»miód albo syta« (4): GRinłzpan [...] dziwne mięfo trawi/ á tho zmiefzawłzy gi zmiodem prześnym albo z łytá/ bowiem też to lekarzłthwo dziegna leczy *FalZioł* III 40b, I 18c, 65b; *SienLek* 55.

»miód, (i, a) wosk« [szyk 3:2] (5): Dwoię rzecz Pczóły łprawuía A barzo pożyteczną, Miód y Wofk. *FalZioł* IV 27d; *RejWiz* 80v; *SienLek* 86; kto ná iey [pszczoły] robotę/ dowćip/ pilność/ porządek/ pożytek wofku y miodu nie pátrzy/ prędko iá wżárdzi. *SkarKaz* 84a; *KlonWor* 11.

W przen (47) : O iako barzo łlodkie [!] łą vłtham moim łłowa twoie/ nad miód łą wargam moim [super mel ori meo]. *WróbŻołt* 118/103; *LubPs* E3, bb4; *Mącz* 427a; *RejZwierc* 269v; Ano było trzebá/ z niebá połtrychnác ie [„Wędzidło” ks. Powodowskiego] miodem *NiemObr ktv*.

miód czego (2): Zbiegáli łię do ie^{go} więzienia/ [...] Chreścíanie/ á iáko pśczoły z one^{go} vlá táiemnic Bożych/ miód łłodkiey náuki bráli *SkarŻyw* 408, 56.

W połączeniu szeregowym (1): Vłta twé námileyłłé/ nad tzukier łłodczeyłłé/ nad cynamon ij nad miód łą wielmi łmaczneyłłé. *OpecŻyw* 18v.

W przeciwstawieniu: »pierzga [= pyłek kwiatowy] ... miód« (1): Tákże też ty tám [w cudzych krajach] przypatruiác łie rozlicznym łprawam ludzkim łnádnie będziefz mógl rozeznác co pierzgá á co wdzieczny miód. *RejZwierc* 24.

W porównaniach (14): W káżdych vściech iákoby miód będzie osłodzona iego [Jozyasza] pamiátká [quasi mel indulcabitur eius memoria] *Leop Eccli* 49/1, *Ez* 3/3; *RejAp* 87 [2 r.]; *BudBib Eccli* 24/23; *BudNT Apoc* 10/10; *KochPs* 183; O kimkolwiek pobożnym [...] vłtyłzał/ tám bieżał/ iáko pśczołá/ miód cnot rozmáitych zkáždego kwiećia zbieráiąc. *SkarŻyw* 56; płynęło iáko miód łłodki z vłt iego [św. Leona] kazanie/ náuká/ vpominanie *SkarŻyw* 311, 59, 408; *WujNT Apoc* 10/9, 10; *SzarzRyt* A3v.

Wyrażenia: »słodki jako miód« [szyk 4:1] (5): *RejAp* 87 [2 r.]; *BudNT Apoc* 10/10; Y wzięłem książki z ręki anioła/ y zjadłem ie: y były w vsćiech moich słodkie iáko miód [*tanquam mel dulce*] *WujNT Apoc* 10/10, *Apoc* 10/9.

»słodsze niż (a. nad) miód« (3): *BudBib Eccli* 24/23; Słodźe niż miód w vsćiech moich twé páńkié wítawy *KochPs* 183; *SzarzRyt* A3v.

a) bibl. Na oznaczenie obfitości i dostatku wszelkich dóbr materialnych (25) :

Fraza: »miód i mleko z ziemie popłyną; ziemia gdzie (a. z ktorej) płynie (a. pociecze) miód i mleko« [szyk zmienny] (1;2): *BielKron* 136v, 165v; kto nie tekni [...] do ziemie oney gdzie płynie miód y mleko/ y rzekámi się wśytkie rofkoszy y íkárby wylewáią? *SkarKaz* 550a.

Wyrażenia: »rzeki miodem i masłem opływające; ziemia opływająca rzekami mleka i miodu« (1;1): *Leop Num* 16/14; Nie ogláda ítrumieniow áni rzek miodem y máłłem opływájących [*flumina, torrentes mellis et butyri*]. (*marg*) To íest/ nie doftáne obfitości rzeczy rofkoszných y wdźięcznych. (-) *BibRadz Iob* 20/17.

»ziemia oliwy i miodu« (1): Bo Iehowa Bog twoy wiedzie cię do ziemie dobrej [..] do ziemie rofkosznę oliwy/ y miodu [*terram olivae olei, et mellis*]. *BudBib Deut* 8/8.

»ziemia opływająca (a. ciekąca, a. obfitująca, a. płynąca) mlekiem i miodem; ziemia która o(s)pływa mlekiem i miodem; ziemia płynąca miód i mleko« [szyk 16:1] (13;2;2): [Bóg] żydy do Ziemie obfitującej miodem y mlekiem przewiódł. *GroicPorz* h3; *Leop Ex* 3/8, *Num* 16/13, *Deut* 6/3; *BibRadz Deut* 31/20; Przykazał mu [*Mojżeszowi*] tedy Pan Bog áby [...] wywiódł lud iego z vdręczenia wielkiego od Fáróná/ á przywiódł gi do zyemie płynącej miód y mleko *BielKron* 28v, 30v, 40v; *BudBib Ex* 3/8, *Deut* 27/3, *Ios* 5/6, *Ier* 11/5, 32/22; Ktemu zá pracą swoię/ y robotę/ ítáry zakon doczefne miał korzyści: ziemię opływájącą mlekiem y miodem/ ípokoyne ná tym świecie pomieźkánie/ ílawę y gorę nád inne narody *SkarŻyw* 3, 479, 483, 500.

Szeregi »mleko i (a) miód« [szyk 16:8] (24): będziefzli [...] miłował Pána Bogá twego/ będziefz pił mleko/ á miód iadł *OrzRozm* E4; *CzechRozm* 91v. *Cf* »rzeki miodem i masłem opływające ...«, »ziemia opływająca mlekiem i miodem ...«.

»oliwa i miód« (1): *BudBib Deut* 8/8 *cf* »ziemia oliwy i miodu«.

Przen (17) :

a) Rozkosz, słodycz, przyjemność (16) : Wenus mowi. Awo ia też íuftinie twoiá przyaciołká/ Niofę miód do wít twoich iáko miła pczółká *BielKron* E4v; *Mqcz* 214a; Oítrzegám cię nieboże nie miey ínimi [z *babami*] íkládu/ Skoro cię wyrozumie/ zádac w miedzie iádu. *BielSat* B4v; *GosłCast* 31, 41.

miod czego (1): Bo nád miód pieśni twoich/ nie trzebá ínszego Podbierác [...] miodu wdźięcznieyízego. *KlonŻal* Bv.

W przeciwstawieniach: »żółc (2), gorczyca, jad, smoła ... miód« (5): A bych czie [*pleban kupca*] íedno roígrztyfł [!] [...] Alie miafto miodu ímoly Bo íam na się kopas doly. *RejKup* n4v; Gorczycę tu z miodem pomieźzano/ Wczefność s kaźnią człowieku przydano *BielKom* E4v, E5; ktore [*oratoryje pochlebne*] węcęy iádu niż miodu przynośzą. *BielKron* 403v; W vsćiech miód: Iák mleko mowá: W íercu żółc: Iáłowe słowá. *KlonWor ded* **2v.

Zwrot: »miodem płynąć, płynący« (1:1): Mellifluus, Poeticum, Miodu pełny/ Miodem płynący/ słodki. *Mącz* 214a; Miodem [*Favum stillant*] płyną wargi twoie oblubienico *BudBib Canti* 4/11.

Wyrażenie: »duchowny miód« (2): [Bóg] wywiedzionym z opoki duchownym miodem dołkonále náfycił nas [= *nawiązanie do bibl. Ps 80/17*] *LatHar* 231, 234.

Szereg: »miód i mleko« (1): miód y mleko [*mel et lac*] pod ięzykiem twoim [*oblubienico*] *BudBib Canti* 4/11.

b) Plastr miodu (1) : Cellas, Virgilius vocat cavernas, Plaštrowe dziurki w miedzie. *Mącz* 46b.

a. Świadczenia płacone miodem (2) : ysz Ian Mrosz szrasznów barthnyk kszyaszący pvsczey kamienyeczskyey dal dwye Raczcze myodv dobrego nyephalszywego dany kszyaszaczyey latha przeszlego *ZapWar* 1507 nr 2015; [Od teźe [*Notesi*] rzeki łowu każdy z tych kmieci daje po poł ćwierci miodu i chmielu po 5 wiert. *LustrWpol* I 192].

Wyrażenie: »dziesięcina z miodow« (1): [Włodzimierz Swantosławowicz] zmurował Cerkiew Bohorodzicy/ [...] przełożył nád niam Naftafiullá Korfimianiná Káplaná/ opátrzywłzy go wielkimi dziełięcinámi/ z miodow y zboża wólzélakiego *StryjKron* 165.

Szereg: »dań miodowá albo miód« = *podatek od barci (1)*: Kmieć pod kthorym pánem bárć trzyma/ temułz Pánu o dań miodowá álbo o miód ma być praw *UstPraw* F2.

2. Napój alkoholowy otrzymywany przez fermentację roztworu wodnego miodu pszczelego z dodatkiem chmielu, przypraw korzennych itp.; *aqua mulsa Mącz* (75) : gdy [...] vwarziłz żywokoft wpitim miodzie/ á będziefz fie tego miodu napijać/ płucza [...] wyczyłciłz *FalZioł* I 38b, V 37, 94v [4 r.]; Piy czo słufze/ miodu niechay *Goski* A5 [*idem SienLek* 42v]; [*Libusa*] dáła fie im [*niewiastam*] nápic miodu z rozmaitym źielem przypráwionego/ kthorym fie nátychmiałt popiły *BielKron* 320, 320, 320v, 342v [3 r.], 427; *Mącz* 13b; *SienLek* 9v, 42v, 43v, 48, 90v; *SkarŻyw* 573; *KochFr* 78; [*czopowe*] Od Miodów: Troyniku, Kierstrągu, Malinniku. *SarnStat* 348.

W połączeniu z nazwą naczynia [w tym: czasza, flasza (2), garniec, kousz, kubek] (6): *FalZioł* V 94v; *BielKron* 320; Iánuśz [*biskup*] wyłfuchawłzy pofélsthwá/ kazał wielki koułz łthárego miodu przynieść/ kthory połłowi zá zdrowie iego páná wypić rofkazał *GórnDworz* P; A wezmiefz do ręki łwey dziełięcioro chlebá/ y miodownikow/ y flálzę miodu [*lagenam mellis*] *BudBib* 3.Reg 14/3; Nákarmię was z mlekiem kálze Y miód dam pić/ z złotey czálze. *MWilKHist* G2; *LatHar* 581.

W połączeniach szeregowych (11): Lud tey ziemie [...] małym á prołtim fie pokarmem żywiáci, wodę piiá, rzadko piwo albo miód, na on czas iefzce nieznałi [...] wina *MiechGlab* [88]; *LudWieś* B5; Wino mętne/ á tákieź piwo/ álbo miód/ niedobre *SienLek* 8v; Nie piy Czyrwcá piwá młodego/ Winá łye chroń/ Miodu siłnego *SienLek* 43, 6, 8; Ládáco [*przyjaciółki*] powiádáia/ przy łozu [*pani młodej*] fiedzęcy/ Miod/ Wino/ Máłmázyá/ s kołmátym pijęcy. *BielSat* D2v [*idem BielRozm* 27], D3v; przypiewáli teź (ná mię) pijác łzechár. (*marg*) Šzechár/ káźde pićie ktore vpaia/ iáko/ miód/ piwo oprocź wina. (–) *BudBib* I 306v *marg*; *BielRozm* 27, 29.

Fraza: peryfr. »miód [kogo] rozszedł« = *miód wprawił kogoś w stan upojenia (1)*: Nákoniecz gdy Tátáryzná on miód rozłzedł/ [...] łpythał go [...] Biskup/ dla częgoby mu fie ták pilno przypátrował. Tátáryzn vpiety odpowiefział. *GórnDworz* P.

Wyrażenia: »miod czysty« (2): ty źioła nie mnożą Melánkoliey. Miedzy pićim/ wino woniájące ímáczne/ Miod czyfty/ Lipiec álbo Throynik wyftáły: Piwo po tym z czyftey pńzenice miernie wyftále *SienLek* 8, 6.

»miod szynkowy; [szynkowanie miodu]« (1): iádra láfkowe spieprzem wierć/ á zmiodem ízynkowym piy. (*marg*) Na káfzel rzecz doświadczona. (-) *SienLek* 85; [Od szynkowania wina, miodu, piw niemieckich fl. 4 *LustrWpol* I 278].

»miod warzony« [szyk 3:1] (4): *FalZioł* I 87b, IV 59v; ítlucz to [zióła i korzenie]/ á z miodem wárzonym/ to íeft pitym day pić *SienLek* 61v, 141.

Zestawienia: »miod lipiec« = *lipiec; hydromeli e melle anthino factum vel anthimum Cn* (1): ktorzy żóltą niemoc ćierpią/ [...] może wźiąć [łajno] koniá ítárego/ ktorzyby owfá wiele iadał/ thego ma w miod lipiec námoczyć/ [...] a przecedźiwfzy [...] wypić *SienLek* 90v.

»miod litewski« (1): Miod Litewfki 104. [*Cf medone et spisso et tenui et vario modo cocto abundant Miech* G4] *MiechGlab* **3.

»miod pit(n)y« = *hydromeli Murm, Mącz, Calep, Cn; melicraton Mącz, Calep, Cn; aqua mulsa Murm, Cn; mulsum Mącz, Cn; medus Murm; melina, Cn* [szyk 12:7] (19): *Murm* 164; Dobrze też pić miód pithy dobri rano y wieczor íedną íkloniczę *FalZioł* V 94v, I 37b, 38b, 55c, 121b, c (11); *Hydromeli, Pitny miód/ Troynik. lipiec. Mącz* 160b, 214b, 235d; *SienLek* 61v, 114v; *Melicraton* [...] *Germ. Meeth von Henig. [...] Miodpijti. Potus est confectus ex aqua et melle, qui a Latinis Aqua mulsa dicitur Calep* 649a, 493a. *Cf Szereg:* »pitka albo pitny miod«.

~ *Szereg:* »pitka albo pitny miod« (1): dáć íey pić liścia íáłowcowego vwierćiwfzy z miodową wodą/ co zową pitką/ álbo pitny miod. *SienLek* 114v. ~

Szeregi: »piwo albo miod« (1): zágrzeyże tego íoku w piwie/ álbo w miedzie *SienLek* 81. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*]

»miod albo trunek mocny« (1): nie wolno Ruśi / ábo ludźiom prośtym pić miodu álbo trunkow mocnych/ okrom kilko dni do roku *BielKron* 430.

»wino, (albo, i) miod« [szyk 6:2] (8): then proch wypiy zmiodem albo z młodem winem *FalZioł* I 59b, I 61b, IV 6c, V 82; Gdy íift pádnie/ íuż piy co chcefz Miod y Wino á miáry ítrzeż *SienLek* 43v, 105v [2 r.]; mielibyśmy zá głupiego/ [...] ktorzyby dla íednego kubká winá/ álbo miodu chćiał [...] śmierć podiáć *LatHar* 581; [Bo będzie [św. *Jan Chrzciciel*] wielky przed panem, wina y miedu nie będzie picz [et vinum et siceram non bibet *Vulg Luc* 1/15]. *SandMalEwan* 20]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

3. *Zestawienie w funkcji nazwy leku:* »miod rożany« (5) : íok Poziomek z miodem rożanym íeřth dobry tym kthorzy maíą róspadliny w wćiech *FalZioł* I 52d, I 47c, 59c, V 110; ktemu táką máśc vczyń: Weźmi miodu rożanego przecedzonego dwa [łoty]/ máki íeczmienney íeden łot/ máki koźiorożcu tyleż/ zmieszay ípołem á czyniáć plařtry przykłáday *SienLek* 146.

Zwrot: »miodem rożanym osłodzić« (1): tak dłuogo ma wrzeć áże by thrzecia częć wywrzała/ á potym przecedziwfzi oczukruy albo miodem rożanym oflodz á te^{go} íie napijay. *FalZioł* I 59c.

Cf [**MIODONOŚNY**], MIODOWARZEC, [**MIODOWONNY**]